

Міністерство освіти і науки України

НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет

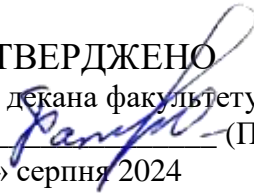
соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти

Кафедра

соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності
ім. Т. Сосновської

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

 (Палилюлько О.М.)

«28» серпня 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ І СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ

освітній ступінь	бакалавр
освітньо-професійна програма	Облік і оподаткування
шифр і назва галузі знань	07 Управління та адміністрування
шифр і назва спеціальності	071 Облік і оподаткування
назва спеціалізації	
мова викладання	Українська

м. Кам'янець-Подільський
2024 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
(повне найменування закладу вищої освіти)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

1. **Палилюк О.М.**, кандидат історичних наук, викладач кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської, в.о. декана факультету соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської

Протокол від «28» серпня 2024 року № 1_

Завідувач кафедри _____ (Столяренко О.Б.)
«28» серпня_ 2024 року

1. Мета навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: дати студентам розгорнуте уявлення про суспільство як багатогранний феномен, в якому відбуваються процеси соціалізації кожної з особистостей, в тому числі і осіб з особливими фізичними та ментальними потребами; розкрити практичне значення соціологічних знань у сучасному суспільстві; формувати у студентів комплексний соціологічний підхід до вивчення різноманітних соціальних явищ та процесів.

1.1. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<p>ЗК01. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК03. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК04. Здатність працювати автономно.</p> <p>ЗК 05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>ЗК06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК07. Здатність бути критичним та самокритичним.</p> <p>ЗК08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК09. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК11. Навички використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК13. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство там у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.</p> <p>СК02. Здатність використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.</p> <p>СК03. Здатність до відображення інформації про господарські</p>

	<p>операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.</p> <p>СК04. Здатність застосування знань права та податкового законодавства в практичній діяльності суб'єктів господарювання.</p> <p>СК05. Здатність проводити аналіз господарської діяльності підприємства та фінансовий аналіз з метою прийняття управлінських рішень.</p> <p>СК06. Здатність здійснення облікових процедур із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.</p> <p>СК07. Здатність застосовувати методики проведення аудиту й послуг з надання впевненості.</p> <p>СК08. Ідентифікувати та оцінювати ризики недосягнення управлінських цілей суб'єкта господарювання, недотримання ним законодавства та регулювання діяльності, недостовірності звітності, збереження й використання його ресурсів.</p> <p>СК09. Здатність здійснювати зовнішній та внутрішній контроль діяльності підприємства та дотримання ним законодавства з бухгалтерського обліку і оподаткування.</p> <p>СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.</p> <p>СК11. Здатність демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p>
--	---

1.2. Програмні результати навчання:

<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.</p> <p>ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p> <p>ПР23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.</p>
---	--

2. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 3
- 1.2. Загальна кількість годин – 90
- 1.3. Кількість модулів – 2

1.4. Кількість змістових модулів – 2

1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва) – доповідь із супроводженням презентації до обраної теми (модуля).

2. Характеристика навчальної дисципліни:

2.1. Форма навчання – денна, заочна

2.2. Статус навчальної дисципліни (нормативна/навчальна дисципліна самостійного вибору) – нормативна навчальна дисципліна циклу професійної і практичної підготовки

2.3. Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – «Правознавство», «Історія української державності та культури», «Філософія».

Перелік раніше здобутих результатів навчання:

ПР16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПР22. Розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

3. Обсяг навчальної дисципліни

1.3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загальна теорія та історія соціології й соціальної інклюзії. Суб'єкти суспільного життя
Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука Соціологія й соціальна інклюзія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології та соціальної інклюзії. Закони, категорії і методи соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Основні функції соціології та соціальної інклюзії. Зв'язок соціології та соціальної інклюзії з іншими суспільними науками
Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів Витоки української протосоціології. Початки української соціології. Розвиток вітчизняної соціології у ХХ ст. Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення.
Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії Процес зародження й становлення соціальної інклюзії в країнах світу. Розвиток інклюзивної освіти в Україні.
Тема 4. Суспільство як цілісна система Суспільство і природа. Системний підхід до суспільства в соціології. Джерела і характер суспільного розвитку.
Тема 5. Соціологія особистості Ключові поняття і категорії соціології особистості. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість. Основні проблеми соціології особистості

<p>Тема 6. Соціологія сім'ї Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці. Тенденції розвитку сучасної сім'ї</p>
<p>Тема 7. Соціологія молоді Місце соціології молоді в системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці. Основні поняття і категорії соціології молоді. Стан дослідження молодіжних проблем і необхідність розвитку соціології молоді в Україні.</p>
<p>Тема 8. Соціологія релігії Соціологія релігії як галузь наукового знання. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Складові компоненти релігійності. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні</p>
<p>Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації Етносоціологія та предмет її дослідження. Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот. Проблема нації в працях українських і зарубіжних соціологів та основні концептуальні схеми соціології нації. Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.</p>
<p><i>Змістовний модуль 2. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів та організація й проведення соціологічних досліджень цих сфер</i></p>
<p>Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя Ключові поняття і категорії соціології особистості. Основні проблеми соціології особистості. Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці. Тенденції розвитку сучасної сім'ї. Місце соціології молоді в системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні. Етносоціологія та предмет її дослідження. Проблема нації в працях українських і зарубіжних соціологів та основні концептуальні схеми соціології нації. Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.</p>
<p>Тема 11. Соціологія культури Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Поняття культури та специфіка її дослідження в соціології. Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні.</p>
<p>Тема 12. Соціологія політики Соціологічні підходи до аналізу політичних реалій. Поняття і категорії соціології політики. Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні.</p>
<p>Тема 13. Соціологія праці та управління Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.</p>
<p>Тема 14. Соціологія конфлікту Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції у суспільстві. Становлення соціології конфлікту. Соціологічні теорії конфлікту. Структура та динамічні показники конфліктів. Управління соціальними конфліктами</p>
<p>Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль Сутність соціальної девіації. Теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки. Попередження соціальних девіацій та соціальний контроль. Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції у суспільстві. Становлення соціології конфлікту. Соціологічні теорії конфлікту.</p>
<p>Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів</p>

Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Поняття культури та специфіка її дослідження в соціології. Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні. Соціологічні підходи до аналізу політичних реалій. Поняття і категорії соціології політики. Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні. Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.

Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження

Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки. Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження.

Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень

Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки. Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. ОЧНА (ДЕННА)

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в	
<i>Змістовний модуль 1. Загальна теорія та історія соціології й соціальної інклюзії. Суб'єкти суспільного життя</i>	46	18		4		24	
Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	4	2				2	
Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	8	2		2		4	
Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	8	2		2		4	
Тема 4. Суспільство як цілісна система	2					2	
Тема 5. Соціологія особистості	4	2				2	
Тема 6. Соціологія сім'ї	4	2				2	
Тема 7. Соціологія молоді	4	2				2	
Тема 8. Соціологія релігії	6	2				4	
Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	4	2				2	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в	
<i>Змістовний модуль 2. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів та організація й проведення соціологічних досліджень цих сфер</i>	44	18		4		22	
Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	6	2				4	
Тема 11. Соціологія культури	4	2				2	
Тема 12. Соціологія політики	4	2				2	
Тема 13. Соціологія праці та управління	6	2		2		2	
Тема 14. Соціологія конфлікту	4	2				2	
Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль.	6	2				4	
Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	6	2		2		2	
Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	4	2				2	
Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	4	2				2	
РАЗОМ	90	36		8		46	

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Соціологія й соціальна інклюзія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології та соціальної інклюзії. Основні функції соціології та соціальної інклюзії.	2
2	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Витоки української протосоціології. Початки української соціології. Розвиток вітчизняної соціології у ХХ ст. Питання інклюзії у працях українських соціологів	2
3	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття соціальної інклюзії. Процес зародження й становлення соціальної інклюзії в країнах світу. Етапи розвитку соціальної інклюзії.	2
4	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Суспільство і природа. Системний підхід до суспільства в соціології.	2
5	Тема 5. Соціологія особистості	Ключові поняття і категорії соціології особистості. Основні проблеми соціології особистості	2
6	Тема 6. Соціологія сім'ї	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.	2
7	Тема 7. Соціологія молоді	Місце соціології молоді в системі соціологічного знання та в державній	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		молодіжній політиці. Основні поняття і категорії соціології молоді.	
8	Тема 8. Соціологія релігії	Роль і значення релігії в людському суспільстві. Релігія і соціальний прогрес. Релігія і соціальні конфлікти. Особливості релігійного життя в Україні: соціологічний аналіз.	2
9	Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	Етносоціологія та предмет її дослідження. Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот. Проблема нації в працях українських і зарубіжних соціологів та основні концептуальні схеми соціології нації.	2
10	Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	Особа, сім'я, клас, група, нація, держава як суб'єкти соціального спілкування. Основні соціологічні інститути та їх вплив на особистість. Поняття стратифікації суспільства.	2
11	Тема 11. Соціологія культури	Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Поняття культури та специфіка її дослідження в соціології.	2
12	Тема 12. Соціологія політики	Соціологічні підходи до аналізу політичних реалій. Поняття і категорії соціології політики.	2
13	Тема 13. Соціологія праці та управління	Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.	2
14	Тема 14. Соціологія конфлікту	Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції у суспільстві. Становлення соціології конфлікту. Управління соціальними конфліктами. Поняття про конфліктологію.	2
15	Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль.	Соціологічні теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки. Девіація і соціальні інклюдія.	2
16	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Методологічні засади соціологічного аналізу основних сфер життєдіяльності соціальних суб'єктів. Соціологічні підходи до аналізу основних сфер життєдіяльності соціальних суб'єктів.	2
17	Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		дослідження: вимоги до розробки.	
18	Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.	2
Всього			36

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення. Проблема соціальної інклюзії в працях українських соціологів: історичний аспект.	2
2	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Ключові поняття і категорії соціальної інклюзії особистості. Основні проблеми соціалізації особистості. Сім'я, держава і церква як основні інститути соціальної інклюзії. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан інклюзивності в Україні.	2
3	Тема 13. Соціологія праці та управління	Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.	2
4	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Поняття про сфери соціального життя. Економічна, духовна, політична, гуманітарна сфери соціального життя, їх значення для соціальної інклюзії особистості.	2
Всього			8

4) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Соціологія і	Закони, категорії і методи	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	соціальна інклюзія як сучасна наука	соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Зв'язок соціології та соціальної інклюзії з іншими суспільними науками.	
2	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення. Проблема соціальної інклюзії в працях українських соціологів.	4
3	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття інклюзії з точки зору соціології. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан інклюзивності в Україні.	4
4	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Поняття суспільства в соціології. Джерела суспільного розвитку. Характер суспільного розвитку.	2
5	Тема 5. Соціологія особистості	Підходи до визначення особистості як соціальної істоти. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість.	2
6	Тема 6. Соціологія сім'ї	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.	2
7	Тема 7. Соціологія молоді	Стан дослідження молодіжних проблем у нашій державі. Причини та необхідність розвитку соціології молоді в Україні.	2
8	Тема 8. Соціологія релігії	Соціологія релігії як галузь наукового знання. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Складові компоненти релігійності. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні	4
9	Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
10	Тема 10. Характерні особливості суспільного життя суб'єктів	Особа, сім'я, клас, група, нація, держава як суб'єкти соціального спілкування. Основні соціологічні інститути та їх вплив на особистість. Поняття стратифікації суспільства.	4
11	Тема 11. Соціологія культури	Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні.	2
12	Тема 12. Соціологія політики	Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні..	2
13	Тема 13. Соціологія праці та управління	Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу	2
14	Тема 14. Соціологія конфлікту	Соціологічні теорії конфлікту. Структура та динамічні показники конфліктів.	2
15	Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль	Соціологічні теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки.	4
16	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Поняття про сфери соціального життя. Економічна, духовна, політична, гуманітарна сфери соціального життя, їх значення для соціальної інклюзії особистості.	2
17	Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки.	2
18	Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.	2
Всього			46

3.2.2. ЗАОЧНА

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в	
<i>Змістовний модуль 1. Загальна теорія та історія соціології й соціальної інклюзії. Суб'єкти суспільного життя</i>	48	4		2		42	
Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	8	2				6	
Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	4					4	
Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	6	2				4	
Тема 4. Суспільство як цілісна система	6			2		4	
Тема 5. Соціологія особистості	4					4	
Тема 6. Соціологія сім'ї	6					6	
Тема 7. Соціологія молоді	6					6	
Тема 8. Соціологія релігії	4					4	
Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	4					4	
<i>Змістовний модуль 2. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів та організація й проведення соціологічних досліджень цих сфер</i>	42	2				40	
Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	4					4	
Тема 11. Соціологія культури	4					4	
Тема 12. Соціологія політики	4					4	
Тема 13. Соціологія праці та управління	6	2				4	
Тема 14. Соціологія конфлікту	4					4	
Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль.	6					6	
Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	6					6	
Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	4					4	
Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	4					4	
РАЗОМ	90	6		2		82	

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що вносяться на вивчення	Кількість годин*
-------	------------	--	------------------

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Соціологія й соціальна інклюзія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології та соціальної інклюзії. Основні функції соціології та соціальної інклюзії.	2
2	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття соціальної інклюзії. Процес зародження й становлення соціальної інклюзії в країнах світу. Розвиток інклюзивної освіти в Україні.	2
3	Тема 13. Соціологія праці та управління	Поняття соціології праці. Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу.	2
Всього			6

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Поняття суспільства в соціології. Сім'я, держава і церква як суспільні інститути. Соціальна інклюзія та її характерні риси. Функції соціології та соціальної інклюзії. Зв'язок соціології з іншими суспільними науками.	2
Всього			2

4) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Закони, категорії і методи соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Зв'язок соціології та соціальної інклюзії з іншими суспільними науками.	6
2	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення. Проблема соціальної інклюзії в працях українських соціологів.	4
3	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття інклюзії з точки зору соціології. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан інклюзивності в Україні.	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
4	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Поняття суспільства в соціології. Джерела суспільного розвитку. Характер суспільного розвитку.	4
5	Тема 5. Соціологія особистості	Підходи до визначення особистості як соціальної істоти. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість.	4
6	Тема 6. Соціологія сім'ї	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.	6
7	Тема 7. Соціологія молоді	Стан дослідження молодіжних проблем у нашій державі. Причини та необхідність розвитку соціології молоді в Україні.	6
8	Тема 8. Соціологія релігії	Соціологія релігії як галузь наукового знання. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Складові компоненти релігійності. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні	4
9	Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.	4
10	Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	Особа, сім'я, клас, група, нація, держава як суб'єкти соціального спілкування. Основні соціологічні інститути та їх вплив на особистість. Поняття стратифікації суспільства.	4
11	Тема 11. Соціологія культури	Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні.	4
12	Тема 12. Соціологія політики	Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні..	4
13	Тема 13. Соціологія праці та	Основні етапи розвитку	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	управління	соціологічного знання про економічну сферу	
14	Тема 14. Соціологія конфлікту	Соціологічні теорії конфлікту. Структура та динамічні показники конфліктів.	4
15	Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль	Соціологічні теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки.	6
16	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Поняття про сфери соціального життя. Економічна, духовна, політична, гуманітарна сфери соціального життя, їх значення для соціальної інклюзії особистості.	6
17	Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки.	4
18	Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.	4
Всього			82

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Форми та методи поточного викладання: Проблемна лекція; семінар-дискусія; виконання індивідуальних науково-дослідних завдань; робота в групах; інтелектуальні ігри та вікторини; дистанційне навчання з використанням системи Moodle.

4.2. Форми та методи поточного контролю: Усне та письмове опитування; захист творчих чи контрольних письмових робіт: есе, рефератів; презентації; тестові завдання

4.3. Форми та методи підсумкового контролю: залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;

- командні проекти;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	
60-64	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення нормативних і вибіркового дисциплін:

6.2.1. Розподіл вагових коефіцієнтів для заліку (для денної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль №1	Змістовий модуль № 2	Рейтингова
	Рейтингова (підсумкова оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)	(підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
40 %	60 %	100
T1.....	T14	T15... T23

6.2.2. Розподіл вагових коефіцієнтів для заліку (для заочної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль	Рейтингова
МКР та підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення	(підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів)
100 %	100

T1	T2	...	T4	T5	T6	...	T23
----	----	-----	----	----	----	-----	-----

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захисту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

7.5. Оцінювання заліку здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Плани занять, конспекти лекцій.
3. Перелік основної та додаткової літератури.
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять з комплектами завдань.
5. Навчальні наочні посібники, технічні засоби навчання, презентації тощо.
6. Засоби поточного контролю.
7. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни.
8. Електронні підручники.
9. Методичні розробки для проведення окремих занять.
10. Відео- та фотофрагменти з тем навчальної дисципліни.

9. Рекомендовані джерела інформації:

9.1. Нормативно-правова база

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. Документ 995_g71, чинний. Поточна редакція від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71_Text.
2. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України із змінами, внесеними згідно із законом № 2249-viii від 19.12.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12_Text.
3. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї : Закон України із змінами, внесеними згідно із Законом N 1490-VIII (1490-19) від 07.09.2016, ВВР, 2016, N 41, ст.635. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17_Text.
4. Про спеціальну освіту : Закон України (проект). Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>.

9.2. Основна література

5. Гендерний аудит доступності : методичні рекомендації / Л. Ю. Байда, Я. В. Грибальський ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2018. 72 с.
6. Головатий М.Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 2-ге вид. переробл. і допов. 304 с.
7. Городяненко В. Соціологія: Підручник. Київ, 2002. 251 с.
8. Гуманізація освітнього простору спеціальної та інклюзивної освіти: теорія і практика: колект. монографія / Е.А. Данілавічюте, С.П. Миронова, Н.Г. Пахомова, О.М. Таранченко [та ін.]; за наук. ред. А.А. Колупасвої, І.М. Дичківської. Рівне : Волинські обереги, 2020. 364 с.
9. Даниленко Л. І. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупасова А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І. Київ : 2007. 128 с.

10. Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 239 с.
11. Докаш В.І. Соціологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів, 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. 448 с.
12. Докаш В.І. Соціологія релігії : навч. посібник / В.І. Докаш. Чернівці: ЧНУ. 2010. 254 с.
13. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні», 2011. Електронний ресурс. URL: www.education-inclusive.com.www.ussf.kiev.ua.
14. Кжаклевска Е., Вільямсон Г. Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи / За ред Е. Кжаклевскої, Г. Вільямсона та ін. Надруковано в Раді Європи: Рада Європи, 2013. 192 с.
15. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: науково-методичний посібник / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.
16. Колупаєва А.А. Програма курсу «Основи інклюзивної освіти» для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра педагогічного спрямування). Київ : «А.С.К.», 2012. 31 с.
17. Кузьменко Т. М. Соціологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
18. Макеев С., Коваліско Н. Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 299 с.
19. Осипова Н.П. Соціологія: підручник / Н.П.Осипова, В.Д.Воднік, Г.П.Клімова та ін.; за ред. Н.П.Осипової. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 336 с.
20. Перегуда Є.В. Соціологія: навчальний посібник / Є.В. Перегуда та ін. Київ : КНУБА, 2012. 140 с.
21. Піча В.М. Соціологія: підручник / За ред. докт. соціол. наук, проф. В.М. Піча. 4-те видання, виправлене. Львів: "Магнолія 2006". 2009. 296 с.
22. Резнік В. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с.
23. Скокова Л.Г. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри. Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с.
24. Степаненко В.П. Пандемія COVID-19 в Україні: соціальні наслідки. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 406 с.
25. Требіна М. П. Соціологія : Підручник / М. П. Требін, В. Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2010. 224 с.
26. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Львівський національний університет імені Івана Франка. Видання четверте, перероблене і доповнене

Львів, Кальварія, 2004. 543 с.

9.3. Додаткова література

27. Акимов Д. Україна на пути к демократии (социологический анализ тенденций демократического развития). *Соціальні виміри суспільства*. Зб. наук. праць. Вип.5. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. С.56-67.

28. Вовченко О.А. Вплив емоційного інтелекту на процеси соціалізації підлітків з порушеннями психофізичного розвитку. *Перспективи та інновації науки. Серія Психологія*. Вип. 5 (5). 2021. С. 747-760

29. Вовченко О.А. Саморегуляції базових емоцій підлітками з порушеннями розумового розвитку як основа формування емоційного інтелекту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія». 2020. Вип. 11. С. 44-50.

30. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272с.: іл. (Серія «Інклюзивна освіта»).

31. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та на перспективу. Київ : 2003. 36с.

32. Мартинов А. Історична соціологія: У пошуках міждисциплінарного синтезу. *Соціологія: Теорія, методи, маркетинг*. 2003. № 2. С.122-130.

33. Платаш Л.Б. Механізми державно-громадського впровадження інклюзивної освіти в Україні (1990-2020 рр.). *Public and municipal administration: theory, methodology, practice: Collective monograph. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing"*, 2020. 324 p. (Pp. 162-187).

34. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навч. курс та наук.(метод. посіб. / Т. В. Сак. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 168 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

35. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В. Алгоритм психолого-педагогічного супроводу учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2021. Т. 32(71), № 2. С. 163-168.

36. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (Українсько-канадський досвід). *Матеріали Міжнародної конференції*. Київ, 25 – 26 травня 2004 р.

37. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. [2–ге вид.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», вид. ФОП Чернявський Д., 2019. 170 с.

38. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки [текст]: підручник / З. М. Шевців. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 248 с.

39. Щербань П. Концепція «Сім'я і родинне виховання». *Рідна школа*, 1996. № 11-12.- с.15-20.

40. Гуменюк І.Л., Палилюлько О.М., Шевчук О.В. Адаптація осіб з інвалідністю до навчального процесу в закладах вищої освіти Секція 3.

Соціальні структури та соціальні відносини *Габітус Науковий журнал* м. Одеса, Видавничий дім «Гельветика» Вип. 17. 2020. с. 209.

41. Палилюлько О.М., Завадська І.М. Ініціативи соціального захисту населення в умовах воєнного стану та перспективи удосконалення роботи соціальних служб України Економічний аналіз. Західноукраїнський національний університет Серія : Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика м. Тернопіль, Том 33, № 3, 2022р. с.111-122.

42. Гуменюк І.М., Палилюлько О.М., Сторожук Н.Р. Пріоритетні соціальні проблеми населення України в період воєнного стану Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка Серія: «Соціальна робота» № 1 2022р. *Науковий журнал* м.Київ с.46-54.

43. Палилюлько О.М., Завадська І.М. Права осіб з інвалідністю: історичний екскурс і Ефективність соціальної допомоги // Інклюзія і суспільство. Кам'янець-Подільський: Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023. № 1. С. 76-81

44. Andrews, J., Lupart, J. (2000) *The Inclusive Classroom: Educating Exceptional Children*. (2nd Edition). Scarborough, ON: Nelson Canada, 25-48. Chapters 2, 7, 8.

45. Giangreco, M.F., Dennis, R., Cloninger, C., Edelman, S., Schattman (1993). «I've counted Jon»: Transformational experiences of teachers educating students with disabilities. *Exceptional Children*, 59(4), 359-372.

46. McGhie-Richmond, D., Underwood, K., Jordan, A. (2007). *Developing Effective Instructional Strategies for Teaching in Inclusive classrooms*. Exceptionality Education Canada, 17(1/2), 27-52.

9.4. Інформаційні ресурси

<https://ab.uu.edu.ua/edu-discipline/socincluziya>.

<http://krasnokutsk.irc.org.ua/socialna-inkluziya-14-44-10-17-04-2019/>.

<http://obrii.com.ua/main/26615-shho-take-sotsiologiya.html>.

<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12295/>.

<https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/30068/>.

<https://pdp.nacs.gov.ua/courses/sotsialna-inkluziia-yak-polityka-rivnykh-mozhlyvostei>.

<https://sites.google.com/site/leschukvasyl/sociologia-ak-nauka-pro-suspilstvo>.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>.

<http://www.zakinppo.org.ua/zagalni-novini/216-anonsi/5062-socialna-inkluzija-v-novij-ukrainskij-shkoli>.